

І. М. Лаврів

асистент

кафедри міжнародних економічних відносин

Львівського національного аграрного університету, м. Львів

ВПЛИВ ЦІНОВИХ ФАКТОРІВ НА РОЗВИТОК ЕКСПОРТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

У статті проаналізовано структуру каналів реалізації сільськогосподарської продукції. Здійснено аналіз середніх цін реалізації у Львівській області та країнах Європейського Союзу. Проведено групування країн ЄС за найвищими цінами реалізації сільськогосподарської продукції, яке може бути використане аграрними підприємствами при формуванні стратегії виходу на зовнішній ринок.

Ключові слова: зовнішньоекономічна діяльність, експорт, експортний потенціал, фактори, канали збуту, ціна реалізації.

Lavriv I. THE IMPACT OF PRICING FACTORS ON THE DEVELOPMENT OF EXPORT POTENTIAL OF AGRICULTURAL ENTERPRISES IN LVIV REGION

The paper analyzes the structure of distribution channels of agricultural products. Analysis of average selling prices in Lviv region and the European Union was made. The grouping of the EU to the highest prices of agricultural products was conducted. Results Grouping can be used agricultural enterprises in the formation of an exit strategy for foreign market.

Keywords: foreign trade, export, export potential factors, sales channels, sales price.

Основною передумовою виходу підприємства на зовнішній ринок є максимізація прибутку. Завдяки тому, що ціни на світовому ринку можуть значно відрізнятися від цін українського ринку, підприємства можуть отримати більшу виручку від реалізації своєї продукції. Однак не всі зарубіжні ринки задовольняють цю умову. Саме тому доцільно проаналізувати вплив ціни на розвиток експортного потенціалу на визначити основні потенційні ринки.

Дослідженням впливу цінових факторів на формування експортного потенціалу аграрних підприємств займалися багато вітчизняних та зарубіжних вчених. Зокрема О. Шубравська, Л. Молдаван, Б. Пасхавер [1] досліджували проблему диспаритету цін на сільськогосподарську продукцію. М. Соловйов [2] займався дослідженням цінової ситуації на ринках ЄС. У праці А. Харенко [7] відображено ефективність каналів реалізації сільськогосподарської продукції та формування ціни при передачі аграрної продукції. Однак, на сьогодні, невирішеною залишається проблема факторного впливу ціни на формування та розвиток експортного потенціалу та визначення основних пріоритетних ринків для експорту сільськогосподарської продукції.

Мета статті полягає у дослідженні міри впливу цінових факторів на розвиток експортного потенціалу та визначенні найбільш привабливих країн-імпортерів сільськогосподарської продукції.

Стрімкий розвиток конкурентного середовища змушує підприємства дедалі більше працювати над ефективною реалізацією своєї продукції, саме тому важливим питанням є визначення каналу збуту, який би забезпечив найкращі умови продажу сільськогосподарської продукції.

За умови розвитку ринкових відносин та відміни державного замовлення, основними каналами збуту продукції сільськогосподарських підприємств є:

переробні підприємства, орендна плата за паї, населенню (в рахунок оплати праці), реалізація на ринку, комерційні організації. Роль того чи іншого каналу для різних видів продукції різна [7, с. 155].

Згідно Інструкції щодо заповнення форм державних статистичних спостережень № 21-заг «Реалізація сільськогосподарської продукції» до реалізованої продукції за іншими напрямками урахується продукція, продана безпосередньо підприємствам, установам та організаціям всіх форм власності та організаційно-правових форм господарювання, у тому числі зарубіжних країн [4]. Тобто експорт ми відносимо до інших напрямів реалізації.

У табл. 1 подано структуру реалізації сільськогосподарської продукції агропідприємствами Львівської області.

Аналіз структури каналів реалізації засвідчує, що при продажі зернових культур найголовнішим каналом є продаж підприємницьким структурам (93,2 %), також за рахунок виробленої продукції орендарі у натуральній формі оплачують орендну плату за користування землею. Варто зазначити, що впродовж досліджуваного періоду прослідковувалася тенденція до зменшення реалізації зернових культур на ринку та переробним підприємствам, і відповідно зростала реалізація продукції іншим підприємствам. Потоки зерна направляють тепер все більшими темпами до комерційних структур, продаж яких здійснюється на основі прямого договору купівлі-продажу між продавцем та покупцем. До інших комерційних структур відноситься дуже широкий перелік підприємств – від дрібного господарства до продажу за межі митного кордону, однак при цьому виду продажу немає відслідковування про сам процес реалізації (склади, перевізники, кількість посередників), тому Державна служба статистики України не публікує даних про реалізацію за іншими

напрямами збуту. Іншими словами кажучи, основними покупцями зерна є посередники, які купляють його для подальшого перепродажу як сировинного матеріалу.

Таблиця 1

Структура реалізації сільськогосподарської продукції за каналами збуту сільськогосподарськими підприємствами Львівської області, 2015 рік

Вид продукції	Переробним підприємствам	На ринку	Населенню в рахунок оплати праці та пайовикам в рахунок орендної плати	За іншими напрямами (в т.ч. експорт)
Зернові культури	1,2	1,2	4,4	93,2
Цукрові буряки	100	0	0	0
Олійні культури	2,8	0,1	0,0	97,1
Картопля	0,0	1,2	0,2	98,5
Овочі	39,2	2,5	0,0	58,3
Плоди та ягоди	41,1	0,0	0,0	58,9
Худоба та птиця в живій вазі	67,1	9,1	0,0	23,7
Молоко та молочні продукти	84,0	10,0	0,9	5,0
Яйця	0,0	25,0	0,0	75,0

**Джерело: Розраховано автором за даними Головного управління статистики у Львівській області [6]*

Стосовно продажу цукрових буряків, то 100% їх продаються переробними підприємствам, тобто цукровим заводам. На території Львівської області функціонує два цукрових заводи: ВАТ «Радехівський цукровий завод» та має потужності для переробки цукрового буряка ВАТ «Золочівський цукровий завод».

На сьогоднішній день овочі, плоди та ягоди є перспективним культурами на ринку сільськогосподарської продукції, тому відповідно і змінюється структура каналів реалізації. Близько 40 % овочів, подів та ягід реалізуються переробним підприємствам для подальшої переробки та 60% іншим комерційним організаціям. Останніми роками в Україні спостерігається стрімке зростання кількості роздрібних мереж супермаркетів. Проте обіг продукції плодоовочівництва через них у більшості випадків не перевищує 4-5% від загального товарообігу, тоді як у західних країнах даний показник коливається в межах 15-20%. При цьому середня націнка на основні види продукції в сезон не перевищує 20 % [1, с. 47].

Основним покупцями молока та молочних продуктів у Львівській області є переробні підприємства – 84% (ЗАТ «Галичина», Львівський молочний комбінат, Самбірський молокозавод, Рава-Руський маслозавод та Жидачівський сирзавод), 10% продається на ринку та 5 % іншим підприємствам. М'ясо в основному реалізується переробним

підприємствам (67,1%) та підприємницьким структурам (23,7%). Останні в свою чергу на даний час пропонують найвищу закупівельну ціну.

Канали збуту та сезонність виробництва є основними чинниками формування цін на сільськогосподарську продукцію. Наприклад, найвищий рівень цін на зернові культури спостерігається в травні-червні до нового урожаю, а на молоко в листопаді-лютому, коли його пропозиція на ринку зменшується. Для того, щоб проаналізувати наскільки ефективно здійснюється реалізація сільськогосподарської продукції проаналізуємо середній рівень цін сільськогосподарської продукції на ринку Львівської області.

Таблиця 2

Середні ціни реалізації сільськогосподарських культур у сільськогосподарських підприємствах Львівської області, грн/т

Вид продукції	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2015 р. до 2011 р., %
Зернові	1502,2	1564,1	1340,9	1926,7	2959,6	197,0
Насіння соняшнику	3690,1	3541,5	2837,8	3727,3	7128,3	193,2
Цукрові буряки	440,4	363,3	434,0	527,2	890,6	У 2,0 р.
Картопля	1941,1	854,3	1648,8	2396,9	2351,0	121,1
Овочі	4767,7	4159,9	4822,8	4739,1	4889,9	102,6
Худоба та птиця (у живій вазі)	10775,6	11968,3	11410,6	14171,3	18437,2	171,1
Молоко та молочні продукти	2953,7	2663,6	3147,9	3504,6	4330,4	146,6
Яйця, грн. за тис. шт.	437,8	566,5	627,3	732,2	1069,2	У 2,4 р.

**Джерело: Розраховано автором за даними Головного управління статистики у Львівській області [6]*

Аналіз середніх цін на реалізацію основних видів сільськогосподарської продукції засвідчує значне їх зростання впродовж досліджуваного періоду, однак це не засвідчує позитивного розвитку ринку аграрної продукції, так як рівень інфляції (індекс споживчих цін) з 2012 року постійно зростав та за 2015 рік становив 143,3% .

Теми інфляції та темпи зростання цін на продукти промисловості, що використовуються у процесі виробництва сільськогосподарської продукції значно переважають темпи зростання цін на сільськогосподарську продукцію. Однак при такій ситуації для більшості галузей це б означало збитковість, а в галузі сільського господарства у Львівській області ми спостерігаємо прибутковість галузі. Це спонукає переглянути розповсюджену тезу про негативний вплив диспаритету цін на сільськогосподарську й промислову продукцію на економічне становище агровиробників. Академік Б. Й. Пасхавер вважає, що зростання показників виробництва сільськогосподарської продукції та її висока рентабельність сформувалися завдяки зростанню продуктивності земель і живої праці, які й перебивають втрати від диспаритету цін [1, с. 103].

В наступній таблиці відображено середні ціни реалізації сільськогосподарської продукції у країнах

Групування країн ЄС за найвищими цінами реалізації сільськогосподарської продукції, 2015 рік

Продукція	Діапазон цін	Країни
Цукрові буряки, €/ц	31,06-32,61	Фінляндія, Болгарія, Словачія
Картопля, €/ц	31,2-47,89	Люксембург, Мальта, Греція
Ячмінь, €/ц	16,72-19,52	Греція, Румунія, Португалія
Овес, €/ц	18,47-23,64	Болгарія, Румунія, Чехія
Кукурудза, €/ц	17,1-21,03	Румунія, Португалія, Греція
Пшениця, €/ц	17,01-19,4	Велика Британія, Португалія, Греція
Яйця, €/100шт	13,74-18,5	Австрія, Люксембург, Греція
Курачина, €/ц	145,16-363,8	Греція, Данія, Люксембург
Телятина, €/ц	322,8-368,8	Мальта, Австрія, Люксембург

*Джерело: Розраховано автором за даними Євростат [3]

Європейського союзу. Для порівняння середні ціни реалізації переведені у європейську валюту за курсом 24,2 грн за 1 євро (середній курс за 2015 рік) [5]. Дані по цінах у ЄС взяті з офіційної статистики Європейської комісії. Враховуючи те, що моніторинг середніх цін у ЄС здійснюється в розрізі кожного виду сільськогосподарської продукції, ми вибрали три види продукції, які співпадають.

Таблиця 3

Середні реалізаційні ціни на ринку Львівської області та країн ЄС (розраховано за середнім валютним курсом за 2015 рік)

Продукція	В середньому по країнах ЄС	Львівська область	Польща	Литва
Цукрові буряки, €/т	24,9	36,8	28,6	30,4
Картопля, €/т	207,3	97,2	122,2	115,2
Яйця, €/1000 шт.	86,0	44,1	54,6	62,9

*Джерело: Розраховано автором за даними Головного управління статистики у Львівській області та Євростат [3]

Як бачимо середні ціни на цукрові буряки в Львівській області є вищим від середньоєвропейських, однак ціни на картоплю та яйця більш ніж удвічі нижчими ніж в країнах ЄС. В таблицю не увійшли середні ціни реалізації зернових культур в країнах ЄС, які є наступними: кукурудза 149,8 €/т (4200,2грн/т), овес 144,2 €/т (4040,6 грн/т), ячмінь 153,1 €/т (4290,9 грн/т). За оперативною інформацією, яку надає Міністерство аграрної політики та продовольства України ціни на цей вид продукції не суттєво відрізняються від середніх на ринку України. Така ж ситуація прослідковується і з курятиною кілограм якої як і в Україні так і в ЄС коштує близько 32 грн.

На думку М. Соловйова [2] для багатьох українських компаній малого та середнього бізнесу вихід на ринок Європейського Союзу (ЄС) став сьогодні єдиним шляхом для подальшого розвитку. Після одностороннього відкриття ЄС своїх ринків, стало можливим поставляти продукцію вітчизняних виробників без мит та на рівних конкурувати зі світовими виробниками. Однак зважаючи на різну пропозицію продукції сільського господарства у країнах ЄС не всі країни є перспективними для експорту продукції. Для того, щоб проаналізувати в яких країнах є вищі ціни на сільськогосподарські товари та які ринки є більш перспективними, на нашу думку, доцільно здійснити їх групування за середньою ціною реалізації.

Варто зазначити, що високий рівень цін на сільськогосподарську продукцію не є основним показником перспективності ринку, на можливість та доцільність реалізації сільськогосподарської продукції на ринку впливають також ряд наступних чинників:

- місткість ринку;
- стандарти якості;
- економічна ефективність від здійснення експортних операцій.

Дослідження показали, що не у всіх випадках експорт є економічно доцільним, адже ціни на сільськогосподарську продукцію є різними на зарубіжних ринках. Для того, щоб аграрні підприємства мали змогу орієнтуватися на перспективні ринки збуту, нами було проведено групування країн ЄС за найвищими цінами реалізації сільськогосподарської продукції. Дані дослідження можуть бути використаними аграрними підприємствами при формуванні стратегії виходу на зовнішній ринок.

Перспективою подальших наукових досліджень є визначення перспективних ринків та оцінка цінової ситуації на ринках Азії та Африки.

Список використаних джерел

1. Агропродовольчий розвиток України в контексті забезпечення продовольчої безпеки країни : кол. монографія / [О. В. Шубравська, Л. В. Молдаван, Б. Й. Пасхавер та ін.] ; за ред. О. В. Шубравської. – К. : ДУ «Інститут економіки та прогнозування України», 2014. – 456 с.
2. Відкриття ринків в ЄС. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://www.cci.zp.ua/images/pdf/open-market_EU_ODF_2014.pdf
3. Дані Євростат [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>
4. Інструкція щодо заповнення форм державних статистичних спостережень N 21-заг "Реалізація сільськогосподарської продукції. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0880-08>
5. Середньорічний курс валют [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.bank.gov.ua/control/uk/curmetal/detail/currency?period=daily>
6. Сільське господарство Львівської області : статистичний збірник 2015 рік. – Львів, 2016. – 180 с.
7. Харенко А. О. Канали реалізації сільськогосподарської продукції аграрними

товаровиробниками / А. О. Харенко : матеріали Всеукр. наук. конф. молодих учених, (Умань, 14-15 берез. 2013 р.). – Умань: Вид-во УНУС, 2013. – Ч.2 – С. 155– 156

References

1. Moldavan L. V., Paskhaver B. Y. & Shubravs'koyi O. V. (Ed.) (2014).. *Ahroprodovol'chyy rozvytok Ukrayiny v konteksti zabezpechennya prodovol'choyi bezpeky krayiny [Agri-food development of Ukraine in the context of food security]*. Kyiv: DU «Instytut ekonomiky ta prohnozuvannya Ukrayiny», 456 p.

2. *Vidkryttya rynkiv v YeS. [The opening of markets in the EU]*. Retrieved from http://www.cci.zp.ua/images/pdf/open-market_EU_ODF_2014.pdf

3. *Dani Yevrostat [Eurostat data]*. Retrieved from <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>

4. Instruksiya shchodo zapovnennya form derzhavnykh statystychnykh sposterezhen' N 21-zah "Realizatsiya sil's'kohospodars'koyi produktsiyi. [Instructions for completing the forms of state statistical observations N 21st overall "Sales of agricultural products]. Retrieved from <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0880-08>

5. *Seredn'orichnyy kurs valyut [The average exchange rate]*. Retrieved from <http://www.bank.gov.ua/control/uk/curmetal/detail/currency?period=daily>

6. *Sil's'ke hospodarstvo L'vivs'koyi oblasti : statystychnyy zbirnyk 2015 rik [Agricultural Lviv region: Statistical Yearbook 2015]*. L'viv, 2016, 180 p.

7. Kharenko A. O. (2013). Kanaly realizatsiyi sil's'kohospodars'koyi produktsiyi ahrarnymy tovarovyrobnykamy [Channels of agricultural products by agricultural producers]. Vseukr. nauk. konf. molodykh uchenykh, (Uman', 14-15 berez. 2013 r.). Uman': Vyd-vo UNUS, Ch.2, pp. 155– 156

УДК 330.341.1

О. І. Завійський

аспірант

Львівський університет бізнесу та права, м. Львів

ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНА АКТИВНІСТЬ ПОСЛУГ АВТОТРАНСПОРТНИХ ПІДПРИЄМСТВ: СТАН ТА ПЕРЕШКОДИ

Розглянуто передумови функціонування автотранспортних підприємств. Обґрунтовано необхідність дослідження перешкод інвестиційно-інноваційної активності. Здійснено аналіз структури перешкод інвестиційної діяльності підприємств. Розкрито причини виникнення перешкод інвестиційно-інноваційної активності. Узагальнено результати оцінювання стану інвестиційно-інноваційної активності в контексті її впливу на конкурентоспроможність послуг автотранспортних підприємств. Запропоновано напрями посилення конкурентоспроможності послуг автотранспортних підприємств.

Ключові слова: інвестиційно-інноваційна активність, перешкоди інноваційній діяльності, конкурентоспроможність автотранспортних послуг, ефективність інвестиційних ресурсів, пасажирські перевезення.

Zaviyskyi O . INVESTMENT AND INNOVATION ACTIVITY OF SERVICES OF THE MOTOR TRANSPORTATION ENTERPRISES: STATUS AND OBSTACLES

Considered prerequisites for the functioning of trucking companies. The necessity of the study of obstacles of investment and innovation activity. The analysis of the structure of the obstacles of the investment activity of enterprises. Disclosed the causes of interference, investment in innovation activity. Summarizes the results of assessment of investment and innovation activity in the context of its impact on the competitiveness of the services of trucking companies. The directions of strengthening of competitiveness of services of trucking companies.

Keywords: investment-innovation activity, barriers of innovation, competitiveness of transportation services, the efficiency of investment resources, passenger transport.

Досліджуючи передумови функціонування автотранспортних підприємств (далі, АТП), на рівні макроекономічних показників, було виявлено ряд чинників які дестабілюють стан конкурентоспроможності їх послуг. Найбільш вагомими дестабілюючими чинниками названо

зменшення суми активів та оборотного капіталу, і як наслідок, послаблення фінансового стану та інвестиційної привабливості автотранспортного бізнесу; низька фондівдача та ефективність використання основних (транспортних) засобів; від'ємна рентабельність, наявність значного сектору збиткових